

ISSN 0350–185x, LXIX (2013)

UDK: 811.163.41'282.4(498.5)

ID: 199312396

DOI: 10.2298/JFI1369429S

Примљено: 4. фебруара 2013.

Прихваћено: 5. априла 2013.

Оригинални научни рад

ЗОРАН М. СИМИЋ*

Институт за српски језик САНУ

Београд

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ МЕЂУЈЕЗИЧКЕ ИНТЕРФЕРЕНЦИЈЕ (на примеру говора Банатске Црне Горе)**

Овај рад прилог је проучавању иновационих процеса у виду балканистичко-аналитичких појава уочених у билингвалној средини. На прикупљеној дијалекатској грађи из исељеничког говора Банатске Црне Горе у Румунији извршена је анализа трију феномена регистрованих у испитиваном говору – прономиналне редупликације, временске транспозиције перфективног презента у будућност и употребе футура I уместо футура II – у циљу употпуњавања списка (морфо)синтаксичких особености интерференцијског, аналитичког типа и у циљу продубљивања знања о њиховом функционисању у српским периферним говорима.

Кључне речи: српски језик, дијалектологија, синтакса, интерференција, балканистичко-аналитички процеси, прономинална редупликација, транспозиција перфективног презента у будућност, футур I уместо футура II, Банатска Црна Гора.

1. Увод

Разлог нашег интересовања за дијалекатску синтаксу лежи у чињеници да се српска дијалектологија врло мало задржавала на описима синтаксичког система у српским народним говорима. Такође, бављење говорима у дијаспори завређује научну пажњу из најмање два разлога. Први је: екстремна географска и лингвистичка периферност или изолованост исељеничких српских говора претпоставља присутност најразличитијих архаичних појединости у њима па њихово проучавање представља драгоцен допринос у реконструкцији

* zosim04@yahoo.com

** Рад је настао у оквиру пројекта *Дијалектoлoшкa иcтpаживaњa српскoг језичкoг пpocтopa* (бр. 178020), који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

предмиграционе слике на балканском простору и тако доприноси српској, односно општесловенској историјској дијалектологији (уп. МИЛОРАДОВИЋ 2004: 863; 2006: 90). Други се тиче иновационих процеса у виду балканистичко-аналитичких појава уочених у билингвалној средини, пре свега разноврсних морфосинтаксичких и синтаксичких особености чији је списак данас далеко од коначног, а његова потпуност „представља нужан предуслов за продубљењу разраду прикупљеног материјала и, потом, за опсежан и детаљан преглед стања са аспекта језичког аналитизма“ (МИЛОРАДОВИЋ 2007а: 361). Није занемарљива чињеница да се изучавањем иновација овог типа у српским периферним говорима, односно овако оријентисаним дијалектолошким истраживањима, наслањамо и на лингвистичку контактологију¹ (контактну лингвистику), а нису искључени ни закључци општелингвистичког карактера (уп. VESCU 1976: 119; МИЛОРАДОВИЋ 2006: 90; ВУЧКОВИЋ 2009: 416).

Бреговити предео између Рекаша (Recaș) и Липове (Lipova), на североистоку од Темишвара (Timișoara), назива се Банатском Црном Гором (Munteneșu Bănățean), а ту је смештена група села са српским живљем и чине је Петрово Село (Petrovasela), Краљевци (Cralovăț), Станчево (Stanciova) и Лукаревац² (Lucareț) [уп. MILIN 1998: 125]. На основу расположивог материјала³ у овом раду представљамо неколике особености говора двају испитиваних села – Петровог Села (ПС) и Краљеваца (К) – као валидних представника банатскоцрногорског говора.

Сасвим очекивано, и на ово српско језичко острвце, одвојено од своје компактне масе, деловала је језичка интерференција с румун-

¹ Многи термини који су незаобилазни у овако оријентисаним радовима истовремено су предмет лингвистичке контактологије, између осталих *билингвизам*, *језички контакти*, *сви облици интерференције*, *језичке дефиниције*, *калкови*. Овакви и слични појмови узимани су као кључни у једној од две периодизације развоја ове лингвистичке дисциплине, док је друга, хронолошка, базирана на пет деценија развоја теорије језика у контакту. У зависности од периода варира и значај таквих појмова, као и њихова дефиниција (Алдуковић 2003: /1–3/ и тамо цит. лит.).

² Српски говор у Лукаревцу, онолико колико је у употреби, пошто су се тамо Срби асимилirали са многобројнијим Румунима, идентичан је с говором Краљеваца (VESCU 1976: 122).

³ Теренско истраживање, на основу којег је формиран корпус и потом експерирани релевантни примери, извршено је у лето 2005. године, када је за потребе *Српског дијалектолошког атласа* попуњен I лексички том за пунктове Петрово Село, Краљевци и Рекаш, што је првенствено и био разлог одласка на терен. Том приликом забележено је и нешто слободног спонтаног разговора.

ским језиком на свим језичким нивоима⁴, па тако и на синтаксичком, али и на морфолошком нивоу, који је, према неким мишљењима, иначе доста конзервативан и отпоран према страном утицају (RADAN 1979: 532). Констатација да многе од балканистичких иновација које су последица румунског утицаја у досадашњим описима српских говора у Румунији нису довољно испитане (в. о томе нпр. VESCU 1976: 121; СИКИМИЋ 1994: 232), један је од разлога за истраживање (морфо)синтаксичке интерференције с румунским језиком, а на основу грађе из говора Банатске Црне Горе. Од широке синтаксичке проблематике за ову прилику су издвојена три феномена регистрована у испитиваном говору. Први се тиче иновација у аргументско-предикатским структурама везаних за начин исказивања аргументских израза, а други и трећи феномен спадају у домен синтаксе глаголских облика и односе се на извесну модификацију транспозиције временских значења, уско повезану и са морфолошком категоријом глаголског вида.

2. Анализа грађе

2.1. Незаобилазна у сваком раду који се дотиче балканистичко-аналитичких, односно контактнoлингвистичких процеса у периферним говорима јесте прономинална редупликација (= удвајање, копирање, реплика, реприза). Она подразумева појаву енклитичких облика личне заменице, и то у трима случајевима – као прономиналне реплике логичког субјекта, реплике директног објекта и реплике индиректног објекта, иначе исказаних заменичком или именичком лексемом / синтагмом (Милорадовић 2007а: 366–367; 2009: 287–288). Употреба ненаглашеног облика личне заменице уз наглашени окарактерисана је као најважнији синтаксички балканизам (Ивић 1990: 196), а уз истицање функције удвајања објекта, као једне од синтаксичких функција наставака,⁵ ова појава се сврстава међу најважније особине балканског језичког савеза (NEWKLOWSKY 2000: 380).

⁴ Указујући на неке специфичности прозодијског система у говору Банатске Црне Горе (тј. наших испитиваних села, Петровог Села и Краљеваца) и говору Рекаша, Павле Ивић говори и о резултату румунског утицаја на овом нивоу (1956: 152).

⁵ Ова констатација Невекловског, како примећује Софија Милорадовић (2009: 290), могла би бити валидна само у вези с призренско-тимочким говорима у којима је дошло до редукције деклинације, док су другачије природе разлози за редупликацију објекта у другим српским говорима.

Уочен, али не и регистрован у већем броју примера, овај феномен у истраживаном банатскоцрногорском говору обухвата различите појавне случајеве, а од напред поменутих појавних облика, бележимо удвајање логичког субјекта исказаног заменицом, уп. *мѐне би ми било срамдѝа тѝакѝ д-ѝдем* (ПС), удвајање директног заменичког објекта, уп. *дѝна мѐне јѝко ме вѝли* (ПС), те удвајање индиректног објекта исказаног синтагмом, уп. *њѐговому бѝбе смо му дѝвали рѝво* (К).

У прилог запажању које је изнео Павле Ивић (1990: 198), везаном за употребу удвојених облика у говорима југоисточног Баната под јаким утицајем румунског језика, да ова појава нигде није постала обавезна, те да исти појединци употребљавају често и наглашене облике личне заменице у дативу и акузативу без пратеће енклитике, говори и ситуација у говору Банатске Црне Горе. Занимљиво је да овај феномен, тачније објекатска редупликација, чак ни у призренско-тимочкој дијалекатској области ни у ком случају није нити обавезна нити превише честа, а још интересантнија јесте чињеница да су у тим говорима данас мањег домашаја аналитичке црте попут ове него раније „када је југоисточном Србијом ходио Александар Белић“ (Милорадовић 2009: 288; 292).

У сваком случају, прономинална редупликација је појава регистрована широм румунског Баната. Тако Веску (1975: 521) констатује њену присутност у свим српским говорима тамешког и карашко-северинског округа, а то потврђује и у засебном истраживању говора Банатске Црне Горе (1976: 156–157). Поред овога говора североисточно од Темишвара, ова појава се наводи међу обележјима и у другим истраживаним говорима с простора Румуније – на крајњем северу у поморишком селу Саравола (Бошњакковић/Вареника 2009: 145), затим западно и југозападно од Темишвара, као што је говор Српског Семартона (Мирјанић 1979: 399), говор Рудне (Бошњакковић/Вареника 2008: 272) и, даље према граници са Србијом, говор Малог Гаја (Бошњакковић/Радовановић 2009: 162), у јужнијим, карашевским говорима⁶ (RADAN 1979: 534), говорима клисурских села Радимне (Томић 1987: 432) и Белобрешке (Милорадовић 2007б: 577), те у говору Свинице (Томић 1984: 76) на крајњем југу ове простране румунске територије настањене говорницима српског језика. Распрострањеност редупликације, али и њена даља екстензија на српске дијалекте, јесте компензација за то што бива реги-

⁶ Како наводи Радан (2009: 298), Петровић у својој монографији не спомиње ову појаву у карашевским говорима, те стога претпоставља да је овај процес српске банатске говоре захватио вероватно средином прошлог века.

стрована у невеликом обиму у појединачним говорима (уп. Милорадовић 2009: 292), па тако и у нашем истраживаном говору Банатске Црне Горе.

Како досадашња испитивања ове појаве у српским народним говорима показују, вид копирања заменичког објекта јесте распрострањенији, но примери с терена више српских дијалеката говоре да ни копирање именичког објекта није тако ретко⁷ (Милорадовић 2009: 289–290). Ипак, већина истраживача говори само о истовременој употреби дугих и кратких облика заменица или томе додаје да се такви облици јављају у функцији директног и индиректног објекта, наводећи понекад међу таквим примерима и случајеве прономиналне редупликације логичког субјекта. Ради што јаснијег осветљавања природе овог балканистичко-аналитичког феномена у српским говорима, неопходно је засебно идентификовати сваки појавни тип удвајања, а потом их и међусобно упоредити⁸, онако како се поступа у: Милорадовић 2007а и у: Милорадовић 2009. Језичка грађа с терена Банатске Црне Горе којом тренутно располажемо не пружа нам могућност поређења појавних облика редупликације у погледу њихове фреквентности у испитиваним говорима.

2.2. Синтаксичка интерференција с румунским језиком учинила је да дође до својеврсних модификација и у домену синтаксе глагола у проучаваном говору. У том домену вредна помена била би употреба перфективног презента уместо футура I. И ова појава је давно констатована, како за посматрани говор тако и за друге говоре румунског Баната, али и за места с друге стране границе (уп. Ивић 1956: 154, напомена 8; 1958: 340; 1990: 197; Ивић, Бошњакковић и др. 1997: 372–373; 476; Бошњакковић/Вареника 2008: 269). Међу свим српским говорима у румунском Банату, употребом презента уместо футура нарочито се истичу говори централног и северног (равничарског) Баната (РАДАН 2009: 299).⁹ На основу анализе примера из више наведених извора у којима се даје податак о овој по-

⁷ Чињеница о ширењу овог вида редупликације истиче се и за један српски говор у Румунији, говор Рудне (Бошњакковић/Вареника 2008: 272).

⁸ Дијалектолошки радови, на пример, упућују на то да је датив у прономиналној репризи доминантнији у односу на акузатив, док је знатно мање примера редупликације у генитивном односу (Милорадовић 2007а: 367; 2009: 290).

⁹ Ова појава је илустрована примерима *дођем њосле њодне, идем суџра* (РАДАН 2009: 299). Овде презент није експлицитно ограничен на перфективни вид, а други наведени пример свакако је чест и у српском стандарду, тако да га не бисмо могли сматрати репрезентативним примером присутне балканистичке појаве.

јави у говорима изложеним румунском утицају, у монографији о банатским говорима запажа се да је употреба презента у футурском значењу код појединих глагола (нпр. *биџи*, *доћи*, *наћи* и *добити*) много чешћа него код осталих (Ивић, Бошњакковић и др. 1997: 373). У нашој грађи пак налазимо следеће примере, уп.

да нас одне́сеш до Тимшивâр, ѿи да́мо ѿеѿ сѿѿдѿшине ѿладе [= даћемо ти...] (К); *ѿе исѿѿѿрам најѿоље* [= исѿѿраћу те напоље] (К); *ѿрѿба да с чѿваѿш јер ѿн ѿе ујѿ* [= јер ће те он ујесѿи] (К).

Одбачена је могућност да се овакве конструкције тумаче словенским архаизмом, а тумачење румунским калком подржано је додатном појавом у говорима румунског Баната – слабљењем осећања за глаголски вид (Ивић 1994а: 169–170). Неразликовање глаголског вида, нарочито код млађих генерација, Радан (2009: 298) убраја у најновије балканистичке процесе који су захватили српске говоре у румунском Банату услед све јачег утицаја румунског језика. Имајући у виду чињеницу да је сасвим уобичајено временско транспоноване презента у будућност у румунском језику, онако како је то случај са облицима несвршеног презента у српском језику којим се исказује будућа радња,¹⁰ јасна је улога нарушене употребе глаголског вида у овом типу релативне употребе глаголских облика. Ипак, треба нагласити да транспозиција перфективног презента у будућност није довела у питање постојање морфолошког облика футура I у говору Банатске Црне Горе, чак ни у његовом изворном, небалканизованом облику.¹¹

¹⁰ У оквиру проведене анализе конкурентности, тј. релативне синонимности перфективног презента, футура I и футура II у савременом српском језику, М. Ковачевић засебно посматра и међуоднос перфективног презента и футура I, унеколико коригујући досадашњи став србистичке литературе која указује само на конкурентност имперфективног презента и футура I. Наиме, аутор наводи део примера који су потврда распрострањености употребе перфективног презента као релативног синонима футуру I у српском књижевном језику (посебно у публицистичком стилу), како у простој реченици или некој од независнословених реченица у којима је нужан услов семантичке еквивалентности употреба модалног прилога *можда*, тако и у зависним клаузама различитих значењских типова у којима претходни услов не постоји (Ковачевић 2008: 197–199).

¹¹ Није занемарљив број регистрованих примера футура I у којима се чува инфинитив, ако знамо за снагу конструкције *да+ѿрезенѿ*, која широм територије захваћене балканизмима заузима његово место. Овај својеврсни архаизам јавља се и у већини зетско-сјеничких говора, изузев неких контактних зона (Милорадовић 2007а: 366).

2.3. Joш један феномен из домена синтаксе глаголских облика за који се узрок може тражити у румунском језику јесте релативна употреба футура I уместо облика футура II, што је довело до губљења једног глаголског облика у овим говорима. Тако Веску констатује да у ПКС (=Петрово Село, Краљевци, Станчево) говору постоји само један облик за изражавање будућности – футур I (VESCU 1976: 154), док се у другим српским говорима у Румунији примећује да је у току процес губљења облика футура II; тако се за карашевске говоре уочава да је „при издисају“ (МИЛИН/РАДАН 2003: 58), а за говор Радимаца је речено да је футур II сачуван, али да се осећа извесна тенденција његове замене облицима футура I (ТОМИЋ 1987: 436).

Пошто оваквих тенденција нема ни у стандардном језику¹², нити у дијалектима и народним говорима, изузев оних који су под утицајем румунског језика, Војислава Стојановић (1977: 454; 456–457) присуство оваквих примера у језику публикација на нашем језику у Румунији тумачи румунским језиком као директним и јединим узроком ове појаве, те стога што је изражавање антериорности у односу на неку другу будућу радњу једно од релативних значења будућег времена у румунском језику. При том, треба имати у виду и то да је румунски облик предбудућег времена (рум. *viitorul anterior*) застарела и књишка глаголска форма, те да је у свакодневној употреби замењен једном од форми правог футура (рум. *viitorul propriu-zis*) [GLR: 446]. Међутим, док се за језик публикација на српском језику констатује да футур I у овом значењу замењује не само облик футура II већ и његову синонимну конструкцију са овим значењем, тј. презент перфективних глагола (СТОЈАНОВИЋ 1977: 456), а наведени примери из говора Радимаца садрже облике футура I перфективних глагола (ТОМИЋ 1987: 435), у нашој грађи је забележена употреба свршеног презента на месту футура II свршеног глагола,

¹² Употреба футура I уместо облика футура II у српском стандарду ипак је могућа, али тада у првом плану није антериорност као битно семантичко обележје футура II. Иманентна футуру II јесте и *неизвесносћ*, *несигурносћ* субјекта па прикључивањем ове семантичке компоненте контексту у којем се остварује футур I неутрализује се увереност субјекта у извршење будуће радње, коју по правилу подразумева употреба футура I, а у први план долази сама реализација будуће радње и тако се стичу услови за еквивалентност двају футура. Потврде за изнесено тумачење Ковачевић илуструје примерима с трима парадигматичким контекстима, мењајући тако гледишта раније лингвистичке литературе која је одрицала конкурентност двају футура не само у простој и независноскоженој реченици већ и у било ком типу зависноскожене реченице (КОВАЧЕВИЋ 2008: 199–202).

уп. *нѐ знам ший̑̑ ће бий̑̑и ако ђн не ђђје* (ПС).¹³ Синтаксички калк из румунског језика присутан је пак у случају имперфективног глагола, уп. како *ће ми и̑рѐба̑̑и, ш̑ако̑̑ ћу и[x] кл̑̑̑и* [= како ми *буде и̑ребало...*] (К), чији облик футура II у српском стандарду данас нема алтернативну глаголску форму¹⁴ (ТАНАСИЋ 2005: 451, напомена).

3. Закључак

Будућа, продубљенија истраживања о представљеним појавама евидентираним у говору Банатске Црне Горе обавезно се морају за-
снивати на опширнијем дијалекатском корпусу.

Иако давно уврштена у списак синтаксичких особености, као најважнија из реда балканистичких анализата, прономинална реду-
пликација реченичних аргумената, из разлога разноврсности својих појавних облика, захтева да и даље буде предметом дијалектолошких расправа. Имамо ли у виду да у обзир долази копирање трију аргу-
ментских израза – логичког субјекта, директног и индиректног објекта, затим да ови изрази могу бити исказани не само замени-
цом већ и именицом или синтагмом, те да се, у зависности од аргу-
ментске позиције, појављују датив, акузатив или генитив, јасно је да
имамо богат репертоар конкретних случајева, чијим међусобним
поређењем можемо доћи до занимљивих резултата, који би помогли
расветљавању детаља у вези с појављивањем и функционисањем
овог балканизма у српским народним говорима.

И у домену синтаксе глаголских облика неопходна су минуци-
ознија проучавања, и то у делу који се односи на транспоновање
временских значења, тачније у вези са перфективним презентом
транспонованим у будућност. Детаљније бављење овом проблема-
тиком, уз подразумевану обимнију теренску грађу, требало би да
резултира потврдама или корекцијама досадашњих запажања, према
којима је употреба презента у футурском значењу код појединих гла-

¹³ То што се у савременом српском језику често јавља свршени презент уместо футура II свршених глагола (и у временским и у условним реченицама), објашњава чињеницу да је футур II релативно редак у савременом српском језику (ТАНАСИЋ 2005: 451).

¹⁴ У случају самосталне употребе, у простој и независноској реченици, за шта је услов и присуство модалног прилога *можда* или пресупозитивне партикуле (*и*)и, футур II и од перфективних, али и од имперфективних глагола конкурентан је футуру I (КОВАЧЕВИЋ 2008: 200–201), па се према томе као алтернативна глаголска форма имперфективном футуру II може појавити футур I.

гола много чешћа него код осталих (Ивић, Бошњаковић и др. 1997: 373). Такође, анализе би могле указати на околности под којима овај презент има предност над морфолошким обликом за обележавање будућности, обликом чије постојање у говору Банатске Црне Горе, и то и у свом изворном, небалканизованом облику, јесте чињеница која се никако не сме занемаривати, имамо ли у виду да је реч о српском говору високо изложеном утицају инојезичке средине.

Како је у ранијим изучавањима углавном само даван увид у систем глаголских облика у испитиваним народним говорима, констатације о изостанку неког од њих или о тенденцијама замене једног облика другим, као нпр. у нашем случају футура II обликом футура I, нису праћене напоменама о транспозицији временских значења глаголских облика, а поготово такве транспозиције, иначе непознате српском језику, нису тумачене међујезичком синтаксичком интерференцијом. Стога је, у циљу комплетирања листе балканистичко-аналитичких феномена присутних у српским (периферним) говорима, потребно у радовима с овом проблематиком истицати и синтаксичке особености глаголских облика које се подударају с особеностима доминантног језика средине.

Заступљеност таквих и сличних синтаксичких интерференцијских појединости указује на степен удаљености изолованих и периферних српских говора од матерњег језика будући да такве аналитичке појаве често доводе до поједностављивања њихове граматичке структуре па отуд и важност бављења таквим феноменима. Међутим, с истом пажњом треба посматрати и оне појаве балканистичко-аналитичког типа које нису заступљене у очекиваном обиму пошто оне истичу још један битан фактор – структурну разлику између језика у контакту.

Литература

- Алдуковић, Јован. „Контактема – основна јединица лингвистичке контактологије.“ [Славистика VII (Београд), 2003]. <http://www.rastko.rs/rastko-ru/jezik/jajdukovic/jajdukovic-kontaktema_c.pdf> 21.03.2012.
- Бошњаковић, Жарко. „О понављању реченичних конституената.“ *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* XLIII (Нови Сад), 2000: 65–72.
- Бошњаковић, Жарко, Светлана Вареника. „Напомене о морфосинтаксичким особинама српског говора села Рудне у Румунији.“ *Српски језик* XIII/1–2 (Београд), 2008: 261–279.

- Бошњаковић, Жарко, Светлана ВАРЕНИКА. „Дијалекатски текстови из поморишког села Сараволе у Румунији.“ *Прилози истраживању језика* 40 (Нови Сад), 2009: 143–159.
- Бошњаковић, Жарко, Михај Н. РАДАН. „Досадашња истраживања утицаја румунског језика на лексику српских говора у румунском делу Баната.“ *Јужнословенски филолог* LXVI (Београд), 2010: 135–161.
- Бошњаковић, Жарко, Драгана РАДОВАНОВИЋ. „Теренски записи из Малог Гаја (Румунија).“ *Прилози истраживању језика* 40 (Нови Сад), 2009: 161–178.
- Вучковић, Марија. „Савремена дијалектолошка истраживања у српској лингвистици и проблематика језика у контакту.“ *Јужнословенски филолог* LXV (Београд), 2009: 405–423.
- Ивић, Павле. „Једна доскора непозната група штокавских говора: говори са незамењеним јатом.“ *Годишњак Филозофског факултета* I (Нови Сад), 1956: 146–160.
- Ивић, Павле. „Место банатског херског говора међу српским дијалектима.“ У: *Банатске Хере*. Нови Сад: Матица српска, 1958: 326–353.
- Ивић, Павле. „Балканизми у настајању у српским говорима Баната.“ У: *О језику некадашњем и садашњем*. Београд–Приштина: БИГЗ–Јединство, 1990: 189–198.
- Ивић, Павле. *Српскохрватски дијалекти. Њихова стурктура и развој. Описна разматрања и штокавско наречје*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 1994а.
- Ивић, Павле. „О српском говору у Батањи.“ *Јужнословенски филолог* L (Београд), 1994б: 33–49.
- Ивић, Павле. „Српски дијалекти и њихова класификација (II).“ *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XLII (Нови Сад), 1999: 303–354.
- Ивић, Павле. „Балкански језички савез и лингвистичка географија.“ *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XLV/1–2 (Нови Сад), 2002: 7–12.
- Ивић, Павле, Жарко Бошњаковић, Гордана ДРАГИН. „Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта (друга књига: морфологија, синтакса, закључци, текстови).“ *Српски дијалектолошки зборник* XLIII (Београд), 1997.
- Ковачевић, Милош. „Конкурентност двају футура и перфективног презента у савременом српском језику.“ *Зборник Матице српске за лингвистику* 73 (Нови Сад), 2008: 195–211.
- МИЛИН, Живко, Михај РАДАН. „О заједничком пореклу архаичних српских говора са подручја румунског Баната.“ *Romanoslavica XXXVIII* (București), 2003: 41–68.

- МИЛОРАДОВИЋ, Софија. *Ујојреба њадежних облика у говору Параћинског Поморавља. Балканисџички и ејномиграциони асјекџи*. Београд, 2003.
- МИЛОРАДОВИЋ, Софија. „Српска етнолингвистичка популација у Мађарској: нека запажања.“ *Теме XXVIII/2* (Ниш), 2004: 859–864. <<http://teme.junis.ni.ac.rs/teme2-2004/teme2-2004-08.pdf>> 20.12.2011.
- МИЛОРАДОВИЋ, Софија. „Употреба падежних облика у говору Радимње и Параћинског Поморавља – једно поређење.“ *Probleme de filologie slavă XIV* (Timișoara), 2006: 89–98.
- МИЛОРАДОВИЋ, Софија. „Дијахрони и синхрони аспект аналитичких појава у српским народним говорима.“ *Зборник Мајџице српске за славистџику* 71–72 (Нови Сад), 2007а: 357–375.
- МИЛОРАДОВИЋ, Софија. „И ракију пијем сас медом. Дијалекатска скица Белобрешке (Румунија).“ *Probleme de filologie slavă XV* (Timișoara), 2007б: 573–580.
- МИЛОРАДОВИЋ, Софија. „Статус објекатске редупликације у српским народним говорима.“ *Годишњак за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Нишу*. Година XXII, број 9, 2009: 287–295.
- МИРЈАНИЋ, Ђока. „О неким особинама говора села Српског Семартона.“ *Actele Simpozionului de raporturi culturale, literare și lingvistice româno-iugoslave (București, 21–25. X 1976)*. București, 1979: 395–402.
- РАДАН, Михај Н. „Иновације у српским говорима у румунском Банату у светлу језичке интерференције (са посебним освртом на карашевске говоре).“ *Научни сасџанак славистџа у Вукове дане* 38/1 (Београд), 2009: 289–302.
- РАКИЋ-МИЛОКОВИЋ, Софија. „Синтаксички упитник за говоре косовско-ресавске и призренско-тимочке зоне.“ *Српски дијалекџолошки зборник* XLI (Београд), 1995: 521–570.
- СИКИМИЋ, Биљана. „Проучавања језика Срба у Румунији.“ *Темџиварски зборник* I (Нови Сад), 1994: 229–237.
- СИМИЋ, Зоран, Маца ЦАРАН. „О румунском утицају у говору Банатске Црне Горе.“ *Probleme de filologie slavă XIV* (Timișoara), 2006: 151–163.
- СТЕПАНОВ, Љубомир, С. МАРКОВ, Ј. ПЕРИНАЦ, С. ПЕРИНАЦ, Ј. ПОПОВИЋ. *Из села у село*. Букурешт, 1984.
- СТЕПАНОВИЋ, Предраг. *Говори Срба у Мађарској*. Будимпешта: Самоуправа Срба у Мађарској, 2000.
- ТАНАСИЋ, Срето. „Синтакса глагола.“ Милка Ивић (ред.). *Прилози грамаџици српскога језика: Синџакса савременога српског језика – Простџа реченица*. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, 2005, 345–476.
- ТОМИЋ, Миле. „Говор Свиничана.“ *Српски дијалекџолошки зборник* XXX (Београд), 1984: 7–265.

- ТОМИЋ, Миле. „Говор Радимаца.“ *Српски дијалектолошки зборник XXXI-II* (Београд), 1987: 303–474.
- ЧЕШЉАР, Мирјана. „Из лексике Иванде (румунски Банат).“ *Прилози проучавању језика* 19 (Нови Сад), 1983: 107–148.
- GLR: *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*. București: Academia Română, Institutul de Lingvistică “Iorgu Iordan”, 2005.
- MILIN, Jiva. *Studii de slavistica*. Timișoara: Editura Mirton, 1998.
- NEWKLOWSKY, Gerhard. „О jezičkim kontaktima u jugoistočnoj Evropi.“ *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* XLIII (Нови Сад), 2000: 379–384.
- RADAN, Milja. „Rumunski uticaj u карашевским говорима из SR Rumunije.“ *Actele Simpozionului de raporturi culturale, literare și lingvistice româno-iugoslave (București, 21–25. X 1976)*. București, 1979: 529–537.
- STOJANOVIĆ, Vojislava. „Uticaj rumunskog jezika na književni srpskohrvatski jezik u SR Rumuniji (na osnovu publikacija „Banatske novine“ i „Književni život“).“ *Radovi Simpozijuma o jezičko-dijalektalnim interferencijama i filološkim paralelizmima (Zrenjanin, 9–13. X 1974)*. Pančevo–Zrenjanin, 1977: 451–463.
- STOIANOVICI, Voislava. „Kalkovi prema rumunskim modelima u temišvarskim publikacijama na srpskohrvatskom jeziku.“ *Actele Simpozionului de raporturi culturale, literare și lingvistice româno-iugoslave (București, 21–25. X 1976)*. București, 1979: 579–582.
- ЋARAN, Маџа, Zoran SIMIĆ. „Despre sintaxa cazurilor în graiul sârbesc din Muntenegrul bănațean.“ *Interferențe lingvistice în zona multietnică a Banatului*. (GRANT), Timișoara, 2006: 75–84.
- VESCU, Victor. „Împrumuturi românești în graiurile sârbești din județele Timiș și Caraș-Severin.“ *Lumina* XXIX/7–8 (Pančevo), 1975: 518–522.
- VESCU, Victor. „Govor Banatske Crne Gore.“ *Зборник за филологију и лингвистику* XIX/1 (Нови Сад), 1976: 115–172.

Резюме

Зоран Симич

К ИЗУЧЕНИЮ МЕЖЪЯЗЫКОВОЙ ИНТЕРФЕРЕНЦИИ
(на материале говоров Банатской Черной горы)

С целью углубления знаний о функционировании инновационных явлений и дополнения перечня морфосинтаксических и синтаксических особенностей интерференционного балканского аналитического языкового типа, наблюдаемых в сербских периферийных говорах билингвальных контактных зон, из диалектного корпуса, сформированного на основе данных переселенческого говора Банатской Черной горы в Румынии, были выделены и проанализированы три феномена. Первый охватывает инновационные процессы в аргументно-предикативных структурах, связанные со способом выражения аргументных значений, в частности, речь идет о местоименной репризе логического субъекта, а также прямого и косвенного объектов под системным влиянием румынского синтаксиса. Второй и третий феномены принадлежат области синтаксиса глагольных форм и касаются определенного способа транспозиции временных значений под влиянием употребления румынских глагольных форм. При этом данные транспозиции тесно связаны с морфологической категорией глагольного вида и тенденцией неразличения аспектуальных значений сербских глаголов, особенно когда речь идет о втором рассматриваемом явлении – транспозиции перфективного презенса в будущее время. Выражение предшествования по отношению к какому-либо другому действию в будущем формой основного будущего времени в румынском языке привело к употреблению форм футура I вместо футура II и в исследуемом говоре, что представляет собой новое явление, добавленное к перечню балканских аналитических инноваций в периферийных говорах.

Ключевые слова: сербский язык, диалектология, синтаксис, интерференция, балканские аналитические процессы, местоименная реприза, транспозиция перфективного презенса в формы будущего времени, футура I вместо футура II, Банатская Черная гора.